

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

Algemeen

Project:	Programma Natuurpakket Westerschelde
Document:	Voortgangsrapportage
Periode:	Mei, juni en juli 2025
Status:	Definitief
Datum:	31072025
Bestuurlijk opdrachtgever: dhr. A.R.M. Vael	

Projectomschrijving

Het programma tot het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur volgens het Convenant Rijk-Provincie (2005) over de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010.

Het Programma Natuurpakket Westerschelde omvat de volgende projecten:

- Hertogin Hedwigepolder (350 ha, gereed)
- Uitbreiding Zwin (22 ha, gereed)
- Middengebied Waterdunen (121 ha, gereed) en Perkpolder (35 ha, gereed)
- Buitendijks (5 deelprojecten 123 ha, gereed)
- Landbouw-flankerend beleid (subsidie € 8,4 miljoen en grondruilbank € 4,6 miljoen)
- Overige afspraken (Grenspark Groot Saeftinghe, impuls Hulst (afgerond), Landschapspark Zwinstreek, impuls Sluis (afgerond), bijdrage Sloe-/Tractaatweg (afgerond), monitoring).

Met het ministerie van LNV is inmiddels vastgesteld dat het hoofddoel van het programma, het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur, is gehaald.

Belangrijkste ontwikkelingen

- Na realisatie van ruim 600 ha estuariene natuur heeft het Ministerie onder voorbehoud decharge gegeven aan het NPW-programma per 1 januari 2026.
- De bouw van de geïntegreerde radar- en uitkijktoren is gestart
- De voorbereidingen worden getroffen om de aanbestedingsprocedure voor de exploitatie en het eigendom van de uitkijktoren te starten.

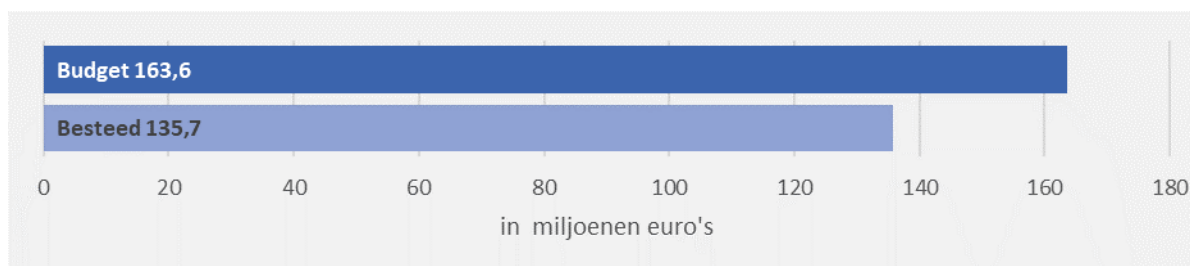
Status en voortgang

Beheersaspect: Kwaliteit Geld Tijd Risico Omgeving

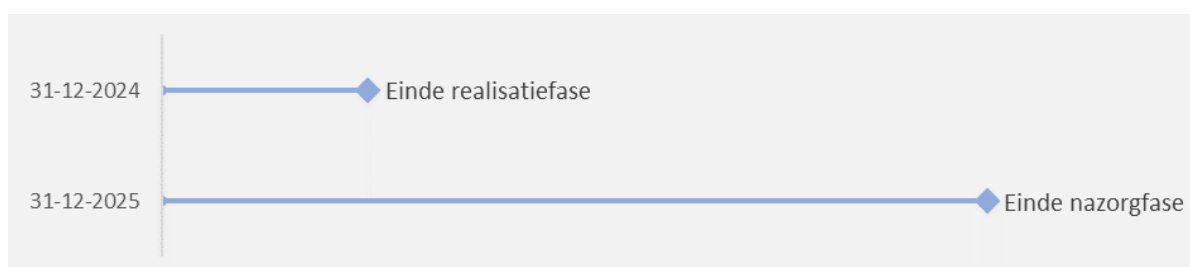
Status:

Voortgang:

Budget

Planning (natuurherstel)

Huidige
projectfase:

Nazorgfase

Percentage
gereed:

100% (651 van de 651 hectare waar naar toegewerkt wordt, zie voor nadere toelichting blokje 'projectomschrijving' hierboven).

Voortgang algemeen

De verschillende onderdelen van NPW bevinden zich in verschillende fasen:

- De realisatie van de natuurprojecten (realiseren minimaal 600 hectare estuariene natuur) is afgerond. De projecten zitten nu in de nazorgfase.
- Het Rijk heeft op basis van deze realisatie ingestemd met decharge per 31 december 2025 (conform einde looptijd convenant met het Rijk), onder de volgende voorwaarden:
 - Nakomen lopende verplichtingen voor de afronding van de bouw van een radar- en uitkijktoren op de Panoramaheuvel in de Hedwigepolder, monitoring van de NPW-afronding, afronding projecten 'Groeve Nieuw Namen' en 'Versterk de Schelde kust'.
 - Resterende rijksmiddelen NPW worden via een bestemmingsreserve verantwoord.
 - Eventueel resterende rijksmiddelen kunnen worden ingezet voor verdere projecten voor natuurontwikkeling, natuurbeheer en gebiedsaanpak (Grenspark Groot Saeftinghe, Landschapspark Zwinstreek) in en rond het NPW-gebied.
- Panoramaheuvel: De overdracht naar Rijkswaterstaat heeft plaatsgevonden. Provincie Zeeland behoudt recht van opstal met het oog op exploitatie.
- In de Hedwigepolder is de ophoging van de panoramaheuvel afgerond. Het bouwrijp maken voor de bouw van de geïntegreerde radar- en uitkijktoren is afgerond en in augustus/september wordt gestart met de fundering.
- Het beheer en onderhoud van de vijf buitendijkse projecten wordt 1 januari 2026 definitief overgedragen aan Rijkswaterstaat. Het eigendom en beheer van de Hedwigepolder / het Sieperdaschor is op 11 december 2024 overgedragen aan Stichting Het Zeeuwse Landschap. Beheer van Waterdunen en het Zwin is eerder al overgedragen aan eveneens Stichting Het Zeeuwse Landschap.
- Binnen de gebiedsaanpak van het Grenspark Groot Saeftinghe wordt er doorgewerkt aan de diverse initiatieven uit het ontwikkelingsprogramma van het samenwerkingsverband zoals: volhoudbare landbouw, recreatieve routes en mobiliteit, zoetwatervoorziening, participatie etc. De initiatieven worden waar mogelijk verbonden met provinciale, landelijk en lokale publieke opgaven. Het openlucht labo draait op volle toeren.
- Het landbouw flankerend beleid wordt tot eind 2025 voortgezet.

Bij Extra Toelichting wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

Kwaliteit

Status:

Voortgang:

Het beoogde effect van het programma NPW is het ontstaan van minimaal 600 hectare estuariene natuur. Met het ministerie zijn afspraken gemaakt over de behaalde resultaten. Met de realisatie 651 hectare estuariene natuur is de kern van deze afspraken inmiddels behaald.

Zoals eerder aangegeven zal in de NPW-projecten de natuur zich gedurende een langere periode zich verder ontwikkelen. Deze ontwikkeling wordt onverminderd gevolgd/vastgelegd via diverse monitoringsprogramma's. Ook de streekprojecten en initiatieven die gelegen zijn in de nabijheid van NPW-projecten worden vervolgd. Voorbeelden hiervan zijn de gebiedsaanpak Grenspark Groot Saeftinghe en Landschapspark Zwinstreek. Met de grensregio's en partners wordt met een geïntegreerde aanpak grensoverschrijdend gewerkt aan onder andere maatschappelijke, economische, recreatieve, agrarische en ecologische opgaven.

Daarnaast wordt in de vorm van Landbouw flankerend beleid samen met de ZLTO een bijdrage geleverd aan brede ontwikkeling van landbouw in Zeeland.

Geld

Status:

Voortgang:

Van het totale beschikbare NPW-budget van € 163,6 mln. was op 24 juli jl. nog € 27,9 mln. beschikbaar voor de uitvoering. Op 8 april jl. heeft GS ingestemd met de geactualiseerde Meerjarenkostenraming (MJKR) voor 2025 en is deze aangeboden aan het ministerie voor LNVN. In de brief zijn tevens voorstellen ten aanzien van de afronding van het NPW programma gedaan. Op 2 juni jl. heeft de Staatssecretaris voor Visserij, Voedselzekerheid en Natuur ingestemd met de geactualiseerde MJKR en tevens, onder voorwaarden, decharge verleend voor de uitvoering van het NPW-programma.

Het budget, inclusief de hierin opgenomen risicoreserveringen, biedt de ruimte om naast het gerealiseerde natuurherstel en de monitoringsverplichtingen via landbouwflankerend beleid, regionale impulsen en Grenspark Groot Saeftinghe diverse projecten te realiseren met een extra meerwaarde voor het gebied. Onze inzet blijft erop gericht zoveel mogelijk bij te dragen aan deze meerwaarde, zodat het gehele NPW-budget ook landt in de regio.

Tijd

Status:

Voortgang:

De Provincie Zeeland heeft in 2006 de uitvoeringstaak voor het Natuurpakket Westerschelde (NPW) in opdracht van het ministerie van LNVN op zich genomen. De looptijd van het programma is vastgesteld tot en met 2022 met een afspraak over de resterende programmaperiode (2023-2025). Binnen die periode zullen de projecten worden uitgevoerd.

Het Rijk heeft op basis van deze realisatie ingestemd met decharge per 31 december 2025 (conform einde looptijd convenant met het Rijk), onder de volgende voorwaarden, zoals vermeld onder 'algemeen'. De Staten blijven via deze rapportage voor grote projecten geïnformeerd over de voortgang. Medio 2026 zal, op basis van voortgang op openstaande zaken, toegewerkt worden naar afronding van het NPW als groot project.

Risico

Status:

Voortgang:

Overeenkomstig de afspraken rond grote projecten worden ieder kwartaal de risicodossiers geactualiseerd op project- en programmaniveau.

Binnen de MJKR is voldoende financiële ruimte gereserveerd voor het opvangen van de in de risicodossiers genoemde risico's.

Omgeving

Status:

Voortgang:

Met de omgeving van de verschillende deelprojecten wordt regelmatig overlegd. Periodiek worden er met de streekhouders binnen het Grenspark Groot Saeftinghe bijeenkomsten georganiseerd waarbij de voortgang van de diverse projecten wordt gepresenteerd en ideeën en initiatieven worden uitgewisseld. Er is een klankbordgroep die de geluiden en wensen uit de streek een plek geven aan de ronde tafel met de partners. Binnen het landschapspark wordt samengewerkt met een adviesraad met daarin vertegenwoordiging vanuit de drie belangrijkste belangengroepen (landbouw, natuur en cultuur).

Legenda status en voortgang

Op orde

Positieve ontwikkeling

Er dreigen afwijkingen

Gemiddelde ontwikkeling

Bijstelling is noodzakelijk

Negatieve ontwikkeling

Scopebeschrijving

De getijdennatuur en de vele geulen die de Westerschelde uniek maken, dreigen te verdwijnen. Als gevolg van natuurlijke processen, inpolderingen en verdiepingen ontstaat er één geul. De schorren en slikken worden kleiner met als gevolg het verdwijnen van unieke vogels en planten.

Bedoeling is om met de maatregelen in het programma bij te dragen aan herstel van de natuurwaarden van de Westerschelde. Op deze manier wordt getracht de bijzondere getijdennatuur te behouden voor de toekomst. Tevens vormt dit een bescherming tegen overstromingen.

Daarnaast wordt gezorgd voor meerwaarde voor de regio door de natuur toegankelijk te maken en door het uitvoeren van een aantal aanvullende opgaves te investeren in de regio:

- Landbouwflankerend beleid (subsidie en grondruilbank)

Overige afspraken:

- Grenspark Groot Saeftinghe,
- Regionale impuls Hulst,
- Landschapspark Zwinstreek,
- Regionale impuls Sluis,
- Sloe-/Tractaatweg,
- Monitoring en Beheer & onderhoud

Relevante besluiten

-
GS	• 7 oktober 2005 Voorstel GS invulling Schelde Estuarium.• Ingekomen brieven van ministerie EZ/LNV van 26 januari 2013 en 14 november 2016 inzake wijziging convenant.• Ingekomen brief van ministerie LNV van 11 januari 2018 inzake goedkeuring van het voorstel tot herijking.
-
PS	• Besluit 7 oktober 2005 Voorstel PS invulling Schelde Estuarium• Besluit 30 januari 2006 Convenant Rijk en Provincie Natuurpakket Westerschelde
-

Extra toelichting

Momenteel is 651 hectare nieuwe estuariene natuur opgeleverd. Met de aanleg van de strekdam in het Zimmermanproject zijn de laatste 10 hectares gerealiseerd.

Hieronder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

1. Hedwigeproject

De overname van eigendom en beheer van het gebied naar Stichting Het Zeeuwse Landschap heeft plaatsgevonden. Hiermee is het beheer van dit gebied in de handen gebracht van een ervaren natuurbeheerder. De effecten van het terugbrengen van eb en vloed in de Hedwigepolder op de nabijgelegen landbouwpercelen worden gemonitord. Gedurende vijf jaar zijn gegevens verzameld van het nabijgelegen gebied, welke dienen als nulmeting. Met de eigenaren en pachters van de percelen wordt geregeld overlegd gevoerd en de resultaten gedeeld van de lopende monitoring van de eventuele effecten. Er wordt hierbij nauw samengewerkt met het Waterschap en specialist Deltares, die de monitoring mede begeleiden. Vooralsnog blijken er nauwelijks effecten te zijn op de huidige landbouwfuncties van de nabijgelegen percelen. Naast de monitoring worden met de eigenaren en pachters tegelijkertijd ook het functioneren van het watersysteem tegen het licht gehouden. Er zijn hiervoor aanvullende metingen verricht om het watersysteem mogelijk te kunnen verbeteren. De resultaten zijn op 10 december 2024 gepresenteerd. De geïnterviewde maatregelen worden door het waterschap en de provincie verder uitgewerkt.

2. Uitbreiding Zwin

Met het Waterschap zijn afspraken over het beheer van de dijk vastgelegd en zal de monitoring worden opgevolgd.

Er is onderzoek gedaan naar de erosie van de dijk. Hieruit blijkt dat extra maatregelen nodig zijn zoals steenbestorting. Hierover is, na bestuurlijk overleg, overeenstemming met het Waterschap bereikt. Het Waterschap neemt de uitvoeringskosten voor haar rekening en start met de uitvoering na de zomer van 2025. Bij de monitoring van de grondwaterpeilen en het zoutgehalte is gebleken dat er een opwaartse verschuiving van de overgang van zoet naar zout grondwater plaats vindt. Dit kan verzilting in de hand werken. Aan een van de omwonenden is een voorstel gedaan om op korte termijn een gesprek aan te gaan over een aanbod ter finale kwijting. Hierop is geen reactie ontvangen.

3. Middengebied

De realisatie van de natuurprojecten (realiseren minimaal 600 hectare estuariene natuur) is afgerond. De projecten zitten nu in de nazorgfase

4. Nevenopgaven

Het NPW heeft enkele belangrijke maatschappelijke effecten in de vorm van regionale impuls voor de gemeenten Hulst en Sluis, de ontwikkeling van het Grenspark Groot Saeftinghe, het grensoverschrijdende Landschapspark Zwinsteeek en de inzet van Landbouw Flankerend Beleid waarbij de inzet gericht is op volhoudbare landbouw.

4.1 Grenspark Groot Saeftinghe

In het Grenspark worden meer en meer stappen gezet aan de hand van de ontwikkellijnen uit het ontwikkelingsprogramma van het Samenwerkingsverband Grenspark Groot Saeftinghe. Diverse opgaven van de Provincie Zeeland worden daarin meegenomen, zoals koplopers maatregelen t.b.v. stikstof en natuurherstel, vernieuwing en volhoudbare landbouw, circulaire landschap en brede welvaart. Een integrale aanpak met en voor de Zeeuwen.

Robuuste Scheldepolders

Op de openstelling van het grensoverschrijdende innovatiefonds, gericht op zoetwaterbeheersing en klimaat in het Grenspark, lopen de volgende initiatieven:

- Klimaatbestendige teelt van zaaiuien, door efficiëntere en effectievere watergift;
- Onderzoek naar duurzaam watermanagement op zoute kwelbodems;
- Stuwplan Hooglandpolder.

Zoete stuwen

De pilot "zoete stuwen" in het Grenspark is een project van het Waterschap en het Grenspark. Getest wordt of het zoet en zout water kan worden gescheiden in de kavelsloten om zo de zoetwaterbeheersing in de kavels te kunnen verbeteren. Het zoetwater blijft achter in de kavelsloten en het zoutwater wordt afgevoerd richting het gemaal. De "zoete stuwen" zijn geplaatst in het watersysteem van de Emmapolder nabij Emmadorp en worden nu voor een bepaalde periode gemonitord. Bij een goede werking kan de zoete stuw op meerdere plaatsen in Zeeland worden ingezet. De pilot vormt een onderdeel van het landbouwflankerend beleid.

Compostering

Als onderdeel van het landbouwflankerend beleid wordt ook ingezet op het lokaal produceren van kwalitatieve compost. Door het onderzoekscentrum ILVO is aangetoond dat er in het gebied voldoende materialen aanwezig is om deze kwalitatieve compost te kunnen maken om deze vervolgens te kunnen inzetten als bodemverbeteraar in de landbouw. Volgens het onderzoek is er voldoende potentie in het gebied aanwezig is. In de praktijk worden de verzamelde materialen op het land verwerkt tot compost om vervolgens te verspreiden op het nabijgelegen perceel. Een pilot met drie boeren die dit in de praktijk hebben uitgetest is dusdanig succesvol geweest dat er een vervolg is gestart. Een plan is uitgewerkt en de gewenste opschaling vindt plaats bij tien andere boeren. Het grenspark en experts zorgen voor de ondersteuning en verbinding met de betrokken en benodigde stakeholders.

Natuurinclusief Zeeuws Bouwplan

De extra natuurinclusieve maatregelen zijn door Poldernatuur en agrarische natuurvereniging Groene Oogst bij diverse deelnemende boeren weggelegd en inmiddels uitgevoerd. In totaal hebben 25 boeren meegewerkt aan diverse experimenten met een totaaloppervlakte van circa 250 hectare. De resultaten zijn opgeleverd en in rapportages uitgewerkt. Dit project vormt een onderdeel van de Regiodeal "Vernieuwing Landbouw" die ook op 31 december 2024 is afgerond. De eindrapportage van de Regiodeal is opgesteld en ingediend. De ontwikkeling van een Natuurinclusief Zeeuws Bouwplan wordt nu verder uitgewerkt. Het dient een geïntegreerd bouwplan te worden met een verdienmodel voor de boer, en wisselend plaats voor meer biodiversiteit in het landschap, een circulair landschap, een betere zoetwaterbeheersing en grondverbetering met lokale compost.

Mobiele streekproductencontainer

Coöperatie Grenspark Groot Saeftinghe probeert zijn mobiele streekproductencontainer al weer enige tijd in de praktijk uit. Diverse producenten van streekproducten uit het Grenspark bieden hun producten in de mobiele shop te koop aan. Met de gemeente Hulst wordt gezocht naar geschikte plekken voor de shop.

Radar- en uitkijktoren panoramaheuvel

Voor de radar- en uitkijktoren en de daarbij behorende aanvoerroutes en parkeerterrein is de uitvoering gestart. De opdracht is een samenwerking tussen Rijkswaterstaat/Schelderadarketen en de Provincie Zeeland. De sondering zijn verricht en de benodigde fundering is berekend en vormgegeven. De fundering wordt in september aangelegd. De technische en uitvoeringsontwerpen voor de uitkijk- en radartoren zijn ver afgerond. De aanvoerroutes worden de komende weken verder uitgewerkt. Dit najaar wordt de aanbestedingsprocedure gestart voor de selectie van een koper en exploitant voor de uitkijktoren. In het kader van de eigendomsoverdracht is het bedrag vastgelegd dat aan Rijkswaterstaat wordt betaald ten behoeve van beheer en onderhoud van de gemeenschappelijke voorzieningen, waaronder de technische installaties, de noordelijke toegangsroute en spiraalpaden. De overdracht van het eigendom van de panoramaheuvel,

Noordelijke route aan Rijkswaterstaat is gerealiseerd.

(Be)leven en leefbaarheid

De ankerplaatsen Walsoorden, Zeedorp, Baalhoek en Emmadorp worden al vaak bezocht door toeristen en gebruikt door de bewoners. De gemeente Hulst zorgt voor het beheer en onderhoud. De plannen voor Kreverhille staan gepland voor het najaar van 2025. Voor Paal wordt er in augustus een plan ingediend om aanspraak te kunnen doen op een mogelijke erfgoeddeal. De intentie is om tegelijkertijd met de uitvoering van het ontwerp van het project Versterk de Scheldekust ook de getijdhaven aan te pakken. Hier dient de infrastructuur te worden aangepakt, zoals het vervangen van de palen en steigers. Planning is nu om het ontwerp in 2026 uit te voeren.

Groeve Nieuw Namen

Voor het project Erfgoed Deal: Groeve Nieuw-Namen is er een definitief schetsontwerp opgeleverd. Dit ontwerp wordt nu omgezet in een definitief ontwerp om vervolgens in 2025 de uitvoering te kunnen starten. Het definitief schetsontwerp is goed ontvangen door de dorpsbewoners. In mei is er, onder begeleiding van experts van Naturalis en Artefact, samen met vrijwilligers een opschoon actie gehouden en is de want van de Groeve weer in oude staat terug gebracht.

4.2 Regionale Impuls gemeente Hulst en gemeente Sluis

De regionale impuls gemeente Sluis en Hulst zijn beide in 2023 afgerond.

4.3 Landschapspark Zwinstreek

Na de oprichting van de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Zwinstreek is in de afgelopen periode voor het projectbureau een projectleider voor het Nederlands gedeelte aangenomen.

De betrokken partners zijn bezig met het invullen van mogelijke projecten in de streek. Op 5 maart jl. heeft de verantwoordelijk gedeputeerde van West-Vlaanderen, als voorzitter van het landschapspark, een Interreg-aanvraag ingediend. Deze aanvraag, ZwinQuest genaamd, bestaat uit diverse werkpakketten met elk meerdere kleine en grote projecten verspreid over het hele landschapspark.

Een greep uit de pakketten:

- o Opzetten van een performant onthaalnetwerk, inclusief uitbouw netwerk Groen-Blauwe assen; dit werkpakket bevat o.a. de herinrichting van het Veerplein te Breskens en een beter beleving van de Staats-Spaanse linies;
- o Versterken van de troeven van de Zwinstreek: kerk- en torenroute; dit werkpakket bevat o.a. herinrichting van de kerk Sint-Anna-ter-Muiden;
- o Versterken van de troeven van de Zwinstreek - musea en historische sites; dit werkpakket bevat o.a. herinrichting Belfort te Sluis en Museum Cultuurforum te Aardenburg.

4.4 Landbouwflankerend beleid

Eén van de nevenopgaven binnen NPW is het Landbouwflankerend Beleid. Hiervoor is een bedrag geraamd van € 13 miljoen. Hiervan is € 8,4 miljoen gereserveerd voor subsidiebijdragen en € 4,6 miljoen voor de Grondbank Zeeland in combinatie met kavelruil.

Via de Grondbank Zeeland wordt ruilgrond ingezet in combinatie met het instrument kavelruil om een bijdrage te leveren in het verbeteren van de agrarische structuur. Dit vindt plaats in heel Zeeland, maar de focus ligt vooral in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Er wordt, naast diverse kleinere ruilen gewerkt aan een grote kavelruil in de Kruispolder. Deze liggen bij de notaris ter afhandeling. Totaal zijn er twee kavelruilen gepasseerd met een oppervlakte van 25 hectare en liggen er drie bij de notaris met een totale oppervlakte van 167 hectare. De beschikbare voorraad ruilgrond is 267 hectare per 1 juli 2025 en ligt grotendeels in Oost Zeeuws-Vlaanderen.

5. Monitoring en beheer & onderhoud

Rijkswaterstaat heeft de in maart door GS goedgekeurde overeenkomst met Rijkswaterstaat voor het overdragen van het beheer en onderhoud van de strekdammen Baalhoek, Knuitershoeck, Bath, Ossenis en Zimmerman ondertekend. Overdracht vindt plaats uiterlijk 01-10-2026 onder de voorwaarde dat er geen bijzonderheden meer worden geconstateerd in de eind 2025 nog uit te voeren najaar inspectie door de aannemer.